

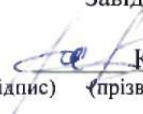

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра правоохоронної діяльності та загальноправових
дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА
Муніципальне право

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Козинець О.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«01» вересня 2025 р.

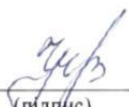
Розробник (-и): Нітченко А.Г., доцент кафедри, к.і.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

 (підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2025 р. №8

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

 (підпис)

Чічкач М.В.
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Рік навчання та семестр	3 курс навчання, 6 семестр ОПП «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Викладач (-и)	Нітченко Алла Григорівна, доцент кафедри, к.і.н.
Профайл викладача (-ів)	https://tidp.stu.cn.ua/nitchenko-alla-grygorivna/
Контакти викладача	alla-nitchenko@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Муніципальне право» є вибіркоvim компонентом освітньо-професійної програми «Право» за спеціальністю 081 «Право» (мейджор «Державне будівництво та місцеве самоврядування»). Предметом вивчення є національна система муніципального права, що регламентує процеси становлення, розвитку й організації місцевого самоврядування в Україні. Дисципліна спрямована на формування у студентів розуміння ролі муніципально-правових інститутів у забезпеченні законності, правопорядку, охорони прав і свобод громадян, а також розвиток умінь практичного застосування законодавства у взаємодії з органами місцевого самоврядування.

Необхідність ґрунтовного вивчення навчальної дисципліни «Муніципальне право» зумовлена потребою формування у майбутніх правників здатності орієнтуватися в механізмах законотворчості, критично оцінювати їх ефективність та застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Успішне засвоєння дисципліни «Муніципальне право» дозволяє бакалавру права засвоїти основи муніципально-правового регулювання, орієнтуватися у системі місцевого самоврядування України та застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Змістовий модуль 1. Загальна теорія муніципального права.

Змістовий модуль 2. Функціонування інститутів муніципального права.

Змістовий модуль 3. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 4. Гарантії місцевого самоврядування та відповідальність суб'єктів муніципально-правових відносин

3. Мета та цілі курсу. Мета навчальної дисципліни – формування у студентів системи знань стосовно процесів становлення, розвитку й організації місцевого самоврядування в Україні.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення курсу:

- оволодіння основами муніципального права та усвідомлення його місця в системі національного й міжнародного права;

- засвоєння законодавства про місцеве самоврядування та міжнародних стандартів його функціонування;

- формування знань про організацію та діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, їх повноваження та відповідальність;

- розвиток умінь застосовувати норми муніципального права у практичній діяльності, забезпечуючи законність, правопорядок та захист прав і свобод громадян.

Під час вивчення курсу здобувач вищої освіти має набути або розширити наступні загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 11. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

4. Результати навчання. Під час вивчення курсу здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання, передбачені освітньою програмою:

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

В результаті вивчення дисципліни «Муніципальне право» здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- сутність муніципального права та місцевого самоврядування, історію їх становлення й розвитку в Україні;
- конституційно-правові основи та систему джерел муніципального права;
- міжнародні стандарти місцевого самоврядування та особливості їх імплементації;
- загальні засади організації місцевого самоврядування, структуру та повноваження органів і посадових осіб;
- матеріальні, фінансові основи та систему гарантій місцевого самоврядування;
- підстави та види муніципально-правової відповідальності.

вміти:

- аналізувати розвиток муніципального права та практику місцевого самоврядування;
- застосовувати норми законодавства у професійній діяльності;
- критично оцінювати позитивний і негативний досвід правового регулювання;
- будувати професійну діяльність і взаємодію з органами місцевого самоврядування на принципах законності, верховенства права та демократичності.

5. Пререквізити –

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
Семінарські (практичні) заняття	20
Самостійна робота	80
Всього кредитів	4

Формами проведення занять є лекційні та семінарські (практичні) заняття, самостійна робота. Проведення занять згідно розкладу відбувається на парах та за допомогою платформи дистанційного навчання «MOODLE».

7. Тематика курсу.

Тематика лекційних занять

Тема 1. Муніципальне право як галузь права, як наука і навчальна дисципліна

Поняття, предмет та методи муніципального права. Муніципальне право – право місцевого самоврядування.

Історія муніципального права України. Теоретичні основи місцевого самоврядування. Сучасні теорії місцевого самоврядування. Теорія природних прав вільної громади. Господарська (громадсько-господарська) теорія місцевого самоврядування. Громадська (громадівська) теорія місцевого самоврядування. Державна (державницька) теорія місцевого самоврядування. Соціологічні концепції місцевого самоврядування. Теорія муніципального соціалізму. Соціально-класова теорія місцевого самоврядування. Теорія соціального обслуговування. Теорія дуалізму муніципального управління. Роль муніципального права в процесі становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Джерела муніципального права. Статутне право. Система муніципального права, її елементарна характеристика. Муніципально-правові норми, їх особливості. Муніципально-правові інститути.

Муніципально-правові відносини, особливості їх суб'єктного та предметного складу.

Муніципальне право як наука. Поняття, предмет та система науки муніципального права. Функції муніципального права. Методологія науки муніципального права. Джерела науки муніципального права.

Муніципальне право як навчальна дисципліна. Поняття, предмет і завдання муніципального права як навчальної дисципліни. Система навчальної дисципліни муніципального права. Джерела навчальної дисципліни муніципального права. Місце муніципального права в системі навчальних дисциплін юридичного профілю.

Тема 2. Конституційно-правові основи та міжнародні стандарти функціонування місцевого самоврядування

Поняття місцевого самоврядування. Основні принципи місцевого самоврядування. Принцип правової самостійності. Принцип організаційної самостійності. Принцип матеріально-фінансової самостійності. Принцип територіальності. Принцип субсидіарності. Принцип державної підтримки та гарантії.

Система місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування і територіальна автономія. Місцеве самоврядування і державне управління. Місцеве самоврядування і міжнародно-правова регламентація його діяльності. Проблеми вдосконалення системи та конституційно-правового статусу органів і посадових осіб органів місцевого самоврядування у контексті конституційної реформи.

Державна влада та актуальні проблеми становлення муніципальної влади України. Правова природа влади, яка здійснюється на місцевому рівні. Спільне та відмінне у правовій природі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Поняття та особливості муніципальної влади.

Поняття міжнародних стандартів місцевого самоврядування та їх правова природа. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. Всесвітня декларація місцевого самоврядування 1985 р. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р. Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні 2003 р. Особливості впровадження європейських стандартів у законодавство України.

Види муніципальних систем в зарубіжних країнах. Англосаксонська, континентальна й інші моделі організації публічної влади на місцях. Правове регулювання та особливості функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Тема 3. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування

Поняття та ознаки територіальної громади. Членство в територіальній громаді. Вплив політико-адміністративних чинників на формування територіальних громад та розвиток стійких внутрішніх зв'язків їх членів. Історія становлення та розвитку територіальних громад на етнічних українських землях. Юридичний та фактичний статус територіальних громад в Україні. Правосуб'єктність територіальної громади. Види територіальних громад: основні (базові) факультативні (асоційованого рівня). Відмінності між окремими видами територіальних громад.

Основні функції та повноваження територіальної громади. Виключні повноваження територіальної громади. Основні форми волевиявлення територіальної громади. Місцеві вибори. Місцевий референдум. Загальні збори. Місцева ініціатива. Громадські слухання. Дорадче опитування. Статут територіальної громади. Інші акти статутного права. Проблеми оптимізації територіальних громад.

Порядок об'єднання територіальних громад. Принцип муніципального унітаризму. Принцип муніципального федералізму. Суб'єкти добровільного об'єднання територіальних громад. Основні умови добровільного об'єднання територіальних громад. Порядок добровільного об'єднання територіальних громад в Україні. Порядок добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад в Україні. Державна підтримка

добровільного об'єднання територіальних громад в Україні. Співробітництво територіальних громад. Принципи співробітництва територіальних громад. Суб'єкти та сфери співробітництва територіальних громад. Порядок організації співробітництва територіальних громад. Форми співробітництва територіальних громад. Державне фінансування, стимулювання та моніторинг співробітництва територіальних громад. Припинення співробітництва територіальних громад.

Тема 4. Порядок формування, форми організації роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Місцеві ради – представницькі органи місцевого самоврядування України. Поняття місцевих рад як представницьких органів місцевого самоврядування. Місцевий (базовий) та регіональний рівні рад, їх особливості. Правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування. Порядок формування представницьких органів місцевого самоврядування (на прикладі Чернігівської області). Структура місцевої ради (на прикладі Чернігівської місцевої ради). Особливості політико-правової природи мандата депутата місцевої ради. Постійні та тимчасові комісії місцевих рад, особливості їх правового статусу.

Форми і методи діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. Поняття форм і методів діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. Сесійна та комісійна форми діяльності місцевих рад. Сесія – основна форма роботи ради як представницького органу, порядок її призначення та проведення. Акти місцевих рад. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування. Правова експертиза проектів актів місцевого самоврядування. Процедури прийняття актів органів місцевого самоврядування та сільських, селищних, міських голів на час дії воєнного стану. Форми і методи роботи постійних комісій місцевих рад. Форми й методи роботи тимчасових контрольних комісій рад. Форми і методи роботи депутатів місцевих рад.

Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів, голів районної, обласної, районної в місті ради. Вимоги, які пред'являються до кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. Статус голів районної, обласної, районної у місті ради. Статус голів міст Києва і Севастополя: специфіка статусу, повноваження.

Виконавчі органи сільських, селищних і міських рад (на прикладі Чернігівської області). Правовий статус виконавчих комітетів місцевих рад. Організація роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної в місті ради. Складання, затвердження та виконання планів роботи виконкому. Порядок підготовки та проведення засідань виконкому. Правові акти виконавчих органів рад. Порядок підготовки, введення в дію, призупинення дії рішення виконкому, його скасування. Відділи та управління виконавчих комітетів місцевих рад.

Поняття та ознаки муніципальної служби. Принципи служби в органах місцевого самоврядування. Правовий статус службовців місцевого самоврядування. Проходження служби в органах місцевого самоврядування. Припинення служби в органах місцевого самоврядування. Матеріальне та соціально-побутове забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 5. Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації.

Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування. Співвідношення повноважень представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Особливості реалізації повноважень посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення під час воєнного стану.

Дострокове припинення повноваження ради. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної, районної у місті ради. Дострокове припинення повноважень органів самоорганізації населення.

Тема 6. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян

Засоби забезпечення законності, правопорядку органами місцевого самоврядування. Охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні у мирний час та на час дії військового стану.

Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції.

Тема 7. Гарантії та муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття гарантій місцевого самоврядування та їх система. Загальні та спеціальні (правові) гарантії місцевого самоврядування. Обов'язковість виконання актів та законних вимог органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Заборона обмежувати права місцевого самоврядування.

Поняття та види відповідальності у муніципальному праві. Підстави відповідальності. Форми відповідальності у муніципальному праві. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, юридичними та фізичними особами.

Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Захист прав місцевого самоврядування в Конституційному Суді України. Захист прав місцевого самоврядування в судах загальної юрисдикції.

Тематика практичних занять

Змістовний модуль 1 Загальна теорія муніципального права

Муніципальне право як галузь права, як наука і навчальна дисципліна.

Конституційно-правові основи та міжнародні стандарти функціонування місцевого самоврядування.

Змістовний модуль 2. Функціонування інститутів муніципального права

Територіальна громада – основа місцевого самоврядування

Порядок формування, форми організації роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Змістовний модуль 3. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

Змістовний модуль 4 Гарантії місцевого самоврядування та відповідальність суб'єктів муніципально-правових відносин

Гарантії та муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Тематика самостійної роботи

Самостійне опрацювання окремих питань в межах тем:

Зародження наукових знань про місцеве самоврядування. Теорія вільної громади. Громадівська теорія місцевого самоврядування. Державницька теорія місцевого самоврядування. Теорія муніципального дуалізму. Радянська система організації публічної влади. Сучасні системи і моделі місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування і територіальна автономія. Місцеве самоврядування і державне управління. Актуальні проблеми вдосконалення системи місцевого самоврядування у контексті Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки. Особливості впровадження європейських стандартів муніципального права у законодавство України. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах.

Співробітництво територіальних громад. Основні форми співробітництва територіальних громад. Припинення співробітництва. Фінансування та моніторинг співробітництва територіальних громад.

Поняття та ознаки муніципальної служби. Принципи служби в органах місцевого самоврядування. Правовий статус службовців місцевого самоврядування. Проходження служби в органах місцевого самоврядування. Припинення служби в органах місцевого самоврядування. Матеріальне та соціально-побутове забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідальність за порушення законодавства про службу в органах місцевого самоврядування.

Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування. Співвідношення повноважень представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування.

Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з прокуратурою. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з Службою безпеки. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з судовими органами та органами юстиції.

Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Захист прав місцевого самоврядування в Конституційному Суді України. Захист прав місцевого самоврядування в судах загальної юрисдикції. Відповідальність органу самоорганізації населення та його посадових осіб.

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання	Оцінювання знань ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка». З дисципліни здобувач може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із ЗВО під час лекцій та опитувань ЗВО на семінарських (практичних) заняттях. Загальними критеріями поточного контролю, за якими здійснюється оцінювання результатів навчання ЗВО, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на
------------------------------------	---

	практичних заняттях, а також самостійність та своєчасність здачі виконаних індивідуальних та самостійних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Бали, які набрані здобувачем за результатами активності на семінарах (практичних) заняттях складають оцінку поточного контролю. Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має досягти відповідні результати навчання (РН), що передбачені освітньою програмою. Кожен результат навчання оцінюватися окремо шляхом фронтального та індивідуального опитування під час семінарських (практичних) занять / через публічний захист рефератів. Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до екзаменаційної оцінки. Оцінювання успішності здобувача вищої освіти під час семестрового контролю здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалою ECTS і вносяться в відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ». Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для ЗВО, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо ЗВО виконав всі види робіт протягом семестру та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен. Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.
Семінарські (практичні) заняття	Критерії оцінювання участі у семінарському (практичному) занятті (активність роботи, <i>відповідь</i> з питань практичного заняття оцінюються в 5, 4, 3, 2, 1, 0 балів, зокрема: - 5 балів – ЗВО у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, НПА), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати факти, здатний презентувати власне розуміння, оцінку фактів, має досить міцні навички роботи з основними нормативно-правовими актами. - 4 бали – ЗВО вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури та НПА), узагальнює окремі факти і формулює висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, визначає поняття, може дати порівняльну характеристику, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання. - 3 бали - ЗВО засвоїв навчальний матеріал частково (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури та НПА), але прогалини не носять істотного характеру, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої

висновки конкретними фактами, взятими з підручників, може здійснити порівняльну характеристику, визначає поняття, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнює та застосовує набуті знання, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо.

- 2 бали – ЗВО загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стислу характеристику питання, правильно розуміє юридичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

- 1 бал – ЗВО за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

- 0 балів – ЗВО не готовий до практичного заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на практичному занятті оцінюється до 2-х балів:

- суттєве доповнення до відповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою - 2 бали.

- задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер - 1 бал.

Опитування кожного ЗВО повинно бути проведено не менше ніж 3-4 рази на протязі семестру за умови регулярного відвідування здобувачем різних видів аудиторних занять.

Критерії виконання тестових завдань:

- 3 бали – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;

- 2 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;

- 1 бал – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;

- 0,5 балів – ЗВО дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

Критерії вирішення кейсів / написання юридичного диктанту:

- 3 бали – точна та повна відповідь;

- 2 бали – точні відповіді та недостатньо повне пояснення рішення задачі / точні відповіді та недостатньо повне пояснення терміну;

- 1 бал – не зовсім точне рішення задачі / не зовсім точні відповіді на всі терміни диктанту;

- 0 бали – ЗВО намагався дати відповіді, але показав незадовільний рівень знань з теми.

Реферування наукової літератури полягає у самостійному опрацюванні ЗВО наукової літератури (як правило наукової статті), критичному огляді та короткому переказі її змісту, а також наведення найважливіших висновків.

Оцінювання виконання реферування, індивідуальної роботи здійснюється на основі наступних критеріїв: оформлення роботи, уміння самостійно працювати з науковими джерелами та

нормативно-правовими актами, чітко визначати актуальність досліджуваного питання, на основі проведеного аналізу формулювати власну позицію: - 4-5 балів – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки аргументовані і обґрунтовані; - 4-3 бали – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки недостатньо аргументовані і обґрунтовані; - 3-2 бал – матеріал викладений недостатньо повно, індивідуальна робота не достатньо аргументована, обґрунтована та/або не стосується усіх поставлених завдань; - 1-0 балів – викладений матеріал неповний, індивідуальна робота не є структурованою, висновки поверхневі або відсутні. Максимальна кількість балів – 5 бали. Такий вид роботи кожен студент може виконати не більше одного разу за кожен змістовий модуль.

Критерії оцінювання есе:

1. Ступінь досягнення мети.
2. Зрозумілість і точність викладення авторської позиції.
3. Індивідуальність (авторство, неповторність).
4. Аргументованість (переконливість) позиції.
5. Володіння нормативною, навчальною та науково-монографічною базою.
6. Навички письмової мови.

Виконання вибіркових видів *самостійної роботи* включає: презентацію аналітичного огляду наукових публікацій, виконання самостійної дослідної роботи (індивідуальна робота) - реферату; доповідь на студентській науковій конференції тощо.

Презентація реферату проходить в аудиторії на практичному занятті, де розглядається дана тема, або може бути проведена індивідуально. *Критеріями оцінки змісту реферату є* повнота висвітлення питання. Зрозумілість, наявність власної думки. Оцінювання виконання індивідуальних завдань здійснюється на основі наступних критеріїв:

- 5 балів – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки аргументовані і обґрунтовані, письмова робота містить вступ, основну частину, висновки і список літератури, оформлення реферату відповідає вимогам;

- 4 бали – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки недостатньо аргументовані і обґрунтовані, письмова робота містить вступ, основну частину, висновки, проте список літератури є недостатнім, оформлення відповідає вимогам;

- 3 бали – матеріал викладений недостатньо повно, письмова робота не містить вступу, висновки не достатньо аргументовані, обґрунтовані та/або не стосуються усіх поставлених завдань, список літератури є недостатнім, оформлення не відповідає вимогам;

- 1-2 бали – викладений матеріал неповним, письмова робота не містить вступу, основна частина не є структурованою, висновки поверхневі або відсутні, список літератури є недостатнім, оформлення не відповідає вимогам.

Умови допуску до підсумкового контролю	У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно» – Е, 60 балів), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому в розділі 6 «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка»», затвердженого вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuyannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf).
---	--

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль за модулями

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовний модуль 1.		0... 15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0... 5
2	Вирішення тестових завдань, задач з муніципального права/написання юридичного диктанту;	0... 3
3	Написання рефератів, доповідей, есе, реферування, захист презентацій	0... 5
4	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті	0... 2
Змістовний модуль 2.		0... 15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0... 5
2	Вирішення тестових завдань, задач з муніципального права/написання юридичного диктанту;	0... 3
3	Написання рефератів, доповідей, есе, реферування, захист презентацій	0... 5
4	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті	0... 2
Змістовний модуль 3.		0... 15
1	Усні відповіді на практичних заняттях	0... 5
2	Вирішення тестових завдань, задач з муніципального права/написання юридичного диктанту;	0... 3
3	Написання рефератів, доповідей, есе, реферування, захист презентацій	0... 5
4	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті	0... 2
Змістовний модуль 4.		0... 15
Усні відповіді на практичних заняттях		

1		0... 5
2	Вирішення тестових завдань, задач з муніципального права/написання юридичного диктанту;	0... 3
3	Написання рефератів, доповідей, есе, реферування, захист презентацій	0... 5
4	Доповнення, запитання доповідачу на практичному занятті	0... 2
Разом		0... 60
Підсумковий контроль - екзамен		
	1. Теоретичне питання 1	0... 15
	2. Теоретичне питання 2	0... 15
	3. Теоретичне питання 3	0... 10
Разом		0... 40
Зважена семестрова оцінка		0... 100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи), практики, атестації
90 – 100	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
66-74	D (задовільно)	задовільно
60-65	E (достатньо)	
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук і медіапроектор для демонстрації презентацій лекцій.

10. Політики курсу.

Політика щодо академічної доброчесності.

Освітній процес базується на академічній доброчесності. Згідно з «Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка», вивчення дисципліни базується на принципах взаємної поваги й довіри викладача та здобувача вищої освіти, рівноправності й толерантності.

Підготовлені здобувачем вищої освіти види робіт повинні відповідати загальноприйнятим нормам етичної поведінки.

Основними формами порушення академічної доброчесності є: - академічний плагіат; - самоплагіат; - фабрикація; - фальсифікація; - списування; - обман; - хабарництво; - необ'єктивне оцінювання.

Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей є обов'язковими. Якщо буде виявлено ознаки академічної недоброчесності, -роботи не зараховуються.

Від дотримання принципів академічної доброчесності залежить оцінювання, а саме, бали можуть бути анульовані або знижені за порушення.

Правила перезарахування кредитів

У випадку мобільності, правила перескладання або відпрацювання пропущених занять тощо: відбувається згідно з «Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу НУ

«Чернігівська політехніка» <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-akademichnu-mobilnist-uchasnykiv-osvitnogo-proczesu.pdf>

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням дедлайнів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Порядок ліквідації академічної заборгованості визначено в «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf>

Політика щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн (дистанційній) формі за погодженням. Пропущені заняття без поважних причин відпрацьовуються відповідно до графіка консультацій викладача.

У порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf> здобувач вищої освіти, який має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни згідно з індивідуальним навчальним планом не допускається до складання екзамену (диференційованого заліку) під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість.

Вільне відвідування занять організовується відповідно до «Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 серпня 2020 р. <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/poryadok-nadannya-dozvolu-na-vilne-vidviduvannya-zanyat-zdobuvacham-vyshhoi-osvity.pdf>

Вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Університету дозволяється з метою створення умов для навчання ЗВО, які не можуть відвідувати навчальні заняття з поважних причин за діючим розкладом. До поважних причин відносяться випадки, підтверджені відповідними документами, а саме: поєднання навчання зі спортивною та (або) громадською діяльністю, наявність дітей віком до 3-х років, вагітність, поєднання навчання з роботою за фахом, дуальне навчання (у разі його запровадження для окремих здобувачів вищої освіти), інші випадки.

Політика оскарження результатів контрольних заходів.

Для вирішення спірних питань, пов'язаних із організацією та проведенням семестрового контролю, оцінювання практик, атестації та визнанні результатів навчання в неформальній та/або інформальній освіті на факультеті створюється апеляційна комісія розпорядженням декана, до складу якої включаються, завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники та представники органів студентського самоврядування. Головою апеляційної комісії призначається декан. Порядок подання та розгляду апеляцій визначається відповідно до р.7 «Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf>

11. Рекомендована література.

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05. 1997. № 280/97-ВР (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія / за заг. ред. О. В.Батанова, О. В.Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «Основа», 2020. 672 с.

4. Діяльність місцевих депутатів та їхніх команд. : навч. посіб. ред.-упоряд. О. Солонтей, вид. 4-е, доп. і перероб. К.: Міжнародний республіканський інститут. 2021 312 с. URL: https://iri.org.ua/sites/default/files/resources/DialnistDeputativ_2021_blok.pdf

5. Holovko K.V. MUNICIPAL LAW OF UKRAINE AS A BRANCH OF LAW: THE CURRENT ISSUES (2020) JURIDIKA/Юридика С.11-14 URL: <http://juridica.od.ua/index.php/juridica/article/view/4/2>

Інтернет-джерела.

1. Посилання на сторінку дисципліни в системі дистанційного навчання moodle. URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=6907>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

3. Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради URL: <https://www.chernigiv-rada.gov.ua/>

4. Офіційний веб-портал Чернігівської обласної ради URL: <https://chor.gov.ua/>